

5776

Torah from Around the World

Rabbi Nechoenja, de zoon van HaKana, zegt: Ieder die het juk van Wijsheid op zich neemt, zal geen last hebben van politieke onderdrukking en van dagelijkse zorgen. Maar ieder die het juk van Wijsheid afwerpt, zal last hebben van politieke onderdrukking en van dagelijkse zorgen.

[Pirke Awot V:5. Uit: Spreuken over de Fundamenten, uitgave Amphora Books]

Sjabbat 3 oktober 2015 / 20 Tisjré 5776, Chol Hamoëd Soekot, Sjemot/Exodus 33:12 – 34:26 en Bemidbar 29:26 – 31

Tanach, blz. 179 – 182 en blz. 331 – 332

Haftara: Jechezkel/ Ezechiël 38:18 – 39:16

Tanach, blz. 1117 – 1119.

Ook wordt het bijbelboek Kohelet/ Prediker gelezen. Tanach blz. 1580 – 1596

Commentaar: Rabbijn Bradley Shavit Artson, rector van de Ziegler School of Rabbinic Studies, Los Angeles, de Verenigde Staten en rector van de Zacharias Frankel College in Potsdam, Duitsland.

[De oorspronkelijke Engelse tekst.](#)

„Als één persoon met één hart” – Hoe spreken we tot elkaar?

Waarom heeft God ervoor gekozen om ons de Tora juist op de berg Sinaï te geven? Wat was er speciaal aan die plek, aan dat samenkomen, aan ons op dat moment dat het geschikt was voor zo'n speciale gift?

Immers, we hadden al een flinke tijd door de wildernis gezworven en God had op elk moment tijdens die zwerftocht kunnen zeggen: „Hier is de Tora”. Of God had kunnen wachten totdat

wij het Land Israël introkken en kunnen zeggen: „Hier is de Tora”. Waarom wachtte God totdat we verzameld waren aan de voet van de berg Sinaï? Rasji bekijkt heel precies de verzen in de Tora die gaan over het geven van de Tora en het valt hem op dat wanneer we bij de Sinaï komen, de Tora ons zegt: „Zij breken op van Refidiem, zij zijn aangekomen in de woestijn van Sinaï en legeren zich in de woestijn.” (Sjemot/Exodus 19:2)

Maar daarna gaat de Tora abrupt over van het meervoud naar het enkelvoud: „Het (Jisraël) legerd zich daar, vlak bij de berg.” Merk op dat de taal gaat van het meervoudige ‘zij’ naar het enkelvoudige ‘het’. Bij Rasji klinkt de rabbijnse traditie door wanneer hij opmerkt: „Dat wij op dat moment werden tot een enkel, verenigd geheel is wat ons in staat stelde om de Tora te ontvangen.” Rasji is vol verwondering en bewondering dat wij op dat moment waren „als één persoon met één hart.”

Dat vermogen om te zijn als een eenheid maakt het mogelijk om te ontvangen. Ik deel dit inzicht met jullie omdat deze zomer een van de laatste zomers was die het joodse volk ooit heeft meegemaakt. Wees je ervan bewust dat ik geen standpunt inneem ten aanzien van een specifiek beleid. Ik ga niet de ene of de andere positie ondersteunen. Het gaat me er om hoe we deze zomer met elkaar hebben gesproken. En over de noodzaak in deze periode van tesjoewa (inkeer en omkeer), kwetsbaarheid en vreugde, om onszelf eraan te herinneren dat er gepaste en ongepaste manieren zijn om de ander te karakteriseren.

Hoe is het mogelijk dat een Jood in de hitte van een politiek conflict over beleid een andere Jood kan vernederen door het gebruik van de term ‘kapo’ (een Jood in de nazi-vernietigingskampen die hielp bij de moord op andere Joden)? Er zijn veel mensen geweest die een standpunt hebben ingenomen over de overeenkomst met Iran – zij zijn ‘nazi’s’ genoemd. Er zijn Joden geweest die een standpunt hebben ingenomen over de overeenkomst met Iran – zij werden ervan beschuldigd oorlogshitsers te zijn, alsof hun standpunt werd gemotiveerd door moordzucht en ze niet konden wachten om ten oorlog te trekken. Er zijn Joden die andere Joden hebben uitgemaakt voor Neville Chamberlain, alsof hun standpunt ten aanzien van de overeenkomst met Iran werd gemotiveerd door een wens om zoete broodjes te bakken met de volgende Hitler.

Voordat ik inga op het onderwerp – hoe we met elkaar moeten spreken – wil ik onderstrepen dat Joden het recht hebben om intense emoties te hebben over zaken die zij ervaren als rakend aan hun bestaan: de veiligheid en het welzijn van het joodse volk, de veiligheid van de Staat

Israël, hoe wij reageren op de virulente vorm van moslim terrorisme die zich heeft gemanifesteerd (en die niet gericht is tegen alleen Joden, alleen Israël, alleen christenen; eerlijk gezegd lijden de moslims in het Midden Oosten er het meest onder). Natuurlijk hebben we sterke gevoelens en worden onze emoties verhit door een andere bestaansrealiteit: dat veel van de extreme reacties op Israël die er in de wereld zijn bijna krankzinnig zijn. De werkelijkheid van het opkomende antisemitisme, niet alleen in Europa, niet alleen in het Midden Oosten, maar ook hier, in Noord-Amerika, doet een beroep op ons aller alertheid en stookt een vuurtje onder onze emoties. De wereld houdt er duidelijk een dubbele moraal op na, die verantwoordelijk is voor de alomtegenwoordige hypocrisie, die maakt dat de helft van de wereld onverschillig staat tegenover het lijden van de Palestijnen, tenzij het ze de gelegenheid biedt om Israël aan te vallen, terwijl de andere helft onverschillig is voor het lijden van de Palestijnen, tenzij het de aandacht wegtrekt van Israël. Aanvallen op de Westerse democratie en zijn waarden zijn een dagelijks terugkerend verschijnsel in de hele wereld. Aanvallen op onschuldige burgers die niet meer willen dan vrijuit kunnen spreken en hun godsdienst belijden; de rampzalige resultaten van een **recourse** tot oorlog in het Midden Oosten, omdat simplistische buitenlandse politiek instabiliteit en chaos heeft gebracht en de opkomst van ISIS – dat alles heeft er toe bijgedragen dat we tot het uiterste gealarmeerd zijn.

Wij, wij allemaal, hebben goede redenen om bang te zijn, om ons bedreigd te voelen, om kwaad te zijn en er zijn goede aanleidingen voor ons om in actie te komen.

Maar er is een kwestie die ik als rabbijn aan de orde moet stellen: Ik ben geen expert in beleid en ik heb niet de arrogantie om jullie te vertellen welke politiek je moet steunen. Jullie zijn volwassen burgers, jullie maken jullie eigen keuzes, en dat moeten jullie ook doen, en jullie moeten een standpunt innemen. Jullie moeten met kracht jullie argumenten naar voren brengen ten gunste van legitieme doelstellingen en de manier waarop die moeten worden gerealiseerd. Maar er is een kwestie die een rabbijn aan de orde moet stellen wil ons volk zijn waardigheid terug krijgen en onze menselijkheid onderstrepen: Wat doen we om het mogelijk te maken om samen te komen als een gemeenschap zodra de strijd voorbij is? Hoe spreken we nu, zodat we een ‘woonplaats’ kunnen creëren als „één persoon met één hart”, zodra het achter de rug is?

Ik ben nu 32 jaar getrouwd. Ik heb de kittel (witte rituele jas) aan die ik droeg onder mijn choepa (huwelijksbaldakijn), ik draag het keppeltje dat ik droeg onder mijn choepa. Dezelfde vrouw met wie ik onder de choepa stond, is bij mij. Laat me je vertellen wat ik heb geleerd in

die 32 jaar: als je ruzie met elkaar maakt (en dat zul je doen), is het van het grootste belang dat je blijft praten tijdens de onenigheden, want dat maakt het mogelijk om de liefde opnieuw op te bouwen nadat de ruzies achter de rug zijn. Je kunt niet verwachten dat je woede of afkeer kunt uiten als je boos bent en dat dat vergeten is zodra de boosheid voorbij is. Deze woorden die wonden hebben geslagen blijven in de herinnering – zoveel kan ik je wel vertellen – voor eeuwig. Dus we moesten leren spreken op een manier die ons in staat stelde om te zeggen wat we te zeggen hadden, maar op zo'n manier dat het ons in de gelegenheid stelde om weer als stel bij elkaar te komen nadat de ruzie voorbij was.

Mijn angst bestaat daar in dat wij, als volk, gevaarlijk dicht bij de situatie zijn gekomen dat de eenheid zodanig gebroken is, en op zulke wijze, dat die breuken niet meer kunnen worden geheeld als we er nu geen aandacht aan besteden. Samenkomen als „één persoon met één hart” betekent niet dat er slechts één opvatting is toegestaan. Echte mensen en echte volkeren opereren gewoonweg niet zo. De enige werkelijke betekenis voor dit doel is dat als we „één persoon met één hart” willen zijn, we liefde voor elkaar moeten opbrengen, ondanks onze meningsverschillen.

We zouden elkaar knellende vragen moeten stellen: Hoe kan het dat jij deze overeenkomst ondersteunt, jij houdt toch ook van Israël? Waarom ben je er niet ontsteld over, wetende dat ook jij je zorgen maakt over Israëls veiligheid? Waarom houdt het risico dat ermee gepaard gaat je niet bezig, wetende dat ook jij oorlog haat en democratie net zo liefhebt als ik?

We kunnen elkaar deze en andere vragen stellen als we duidelijkheid willen en willen leren, maar we moeten spreken met eerbied, affectie en vanuit eenheid. Laat me drie voorbeelden geven uit onze traditie die ons kunnen helpen als we weer onze vaardigheid willen laten groeien om met één hart samen op te trekken.

Het einde van de sektarische verdeeldheid

Tweeduizend jaar geleden was er een andere crisis. Terwijl Jeruzalem belegerd werd en de Tempel in vlammen opging, werd het toenmalige Jodendom verscheurd door sektarische verdeeldheid. Niemand noemde zichzelf 'Jisraël', men stond bekend als *Peroesjiem* – Farizeeën. Men noemde zichzelf *Tsedokiem* – Sadduceeën. Men noemde zichzelf Revolutionairen – *Sicari*. De Joden werden in verband gebracht met verschillende sektes, die elk dachten dat zij het ware Jodendom in pacht hadden. Dat klinkt vertrouwd, niet?! In die

crisis deed de leider uit die tijd, rabban Jochanan ben Zakkai, iets zeer opmerkelijks. Afgezien van het feit dat hij zichzelf uit Jeroesjalajiem liet smokkelen (in een doodskist), en afgezien van het feit dat hij zich realiseerde dat de enige manier om als volk te overleven het opzetten van *jesjiewot* was (centra van hoger onderwijs), was hij zich er ook van bewust dat zijn inspanningen slechts kans van slagen hadden als hij een sfeer schiep waarin elke mening welkom was. In dit nieuwe model van leren kan iedereen argumenten naar voren brengen, kan iedereen met iedereen debatteren, en na het leren nuttigt iedereen met elkaar de maaltijd. Rabban Jochanan maakte het aan iedere joodse sekte duidelijk dat zij welkom waren als zij zich bij deze nieuwe beweging wilden aansluiten; op voorwaarde dat als zij tot deze brede coalitie wilden toetreden, zij het met elkaar eens zouden zijn om de sektarische verdeeldheden voor altijd buiten de deur te laten. Er zouden geen Farizeeën, geen Sadduceeën, geen Sicarii meer zijn, vanaf dat moment zouden zij allemaal gewoon Joden zijn. Om deze boodschap van eenheid-in-diversiteit te verspreiden bedacht hij een nieuwe titel voor alle leiders van deze overkoepelende beweging: rabbi, mijn leraar. Die term was vóór dat moment nooit gebruikt als aanspreektitel in het joodse leven.

Door de voormalige sekten ervan te overtuigen dat het zinvol was om hun claim op de waarheid op te geven en hun voormalige verdeeldheid op te geven wist hij een Jodendom te creëren dat gunstig stond tegenover met elkaar botsende meningen. Het grootse resultaat van deze unieke en geniale uitdrukking van rabbijns pluralisme is de Talmoed. Het beschrijft meer dan 5000 meningsverschillen, waarvan er slechts vijftig tot een slotsom komen. De kloof tussen 5000 en 50 is niet toevallig. De geniale rabbijnen van de Talmoed onderkenden dat de werkelijke daadkracht en ontwikkeling is te vinden in de vragen, in het debat. Als je eenmaal een laatste antwoord hebt geformuleerd, houdt elke conversatie op en kun je geen kant meer op. De Talmoed is dus het boek waardoor je midden in een levendig debat terecht komt en het gaat ervan uit dat je jouw mening, toevoegt, zo krachtig en vol energie als je kunt, maar het gaat er ook van uit dat anderen wordt toegestaan om mee te doen en van mening te verschillen. We moeten leren leven met diversiteit, met meningsverschillen. Dat Talmoedische model wil ik ons voorhouden als een ideaal dat we wanhopig moeten proberen na te leven.

Twee mensen maken aanspraak op hetzelfde voorwerp

Op het tweede voorbeeld werd ik gewezen door mijn vriend en collega rabbijn Edward Feinstein van de Joodse Gemeente Valley Beth Shalom, toen we spraken over dit onderwerp.

Rabbijn Feinstein herinnerde me eraan dat de eerste Talmoedpassage die elk jong kind wordt geleerd te vinden is aan het begin van traktaat Bava Metsia. Bava Metzia is het deel van de Talmoed dat gaat over zakelijk recht – de wetten rondom bezit en uitwisselen. De eerste misjna (wetsregel) wordt genoemd ‘Sjnaiem ochazien’ – Twee hebben een greep. En het begint zo: „Als twee mensen hetzelfde stuk stof op hetzelfde moment hebben vastgepakt en een persoon zegt: ‘Ik heb het gevonden’, en de ander zegt: ‘Ik heb het gevonden’; de ene zegt: ‘Het is helemaal van mij’, en de ander zegt: ‘Het is helemaal van mij’. Ze zweren beide dat ze niet minder dan de helft ervan bezitten, vervolgens delen ze de mantel op gelijkwaardige wijze.” Krijgen jullie het beeld? Twee mensen krijgen op hetzelfde moment te maken met een ding; ze pakken het allebei op hetzelfde moment vast; elk van hen claimt het exclusieve bezit. Het is helemaal van mij, zegt de een. Nee, het is helemaal van mij, zegt de ander. De joodse wet schrijft voor dat het in tweeën moet worden verdeeld; de joodse wet gaat niet voor totale overwinning. Het is niet zo dat de zege van de een noodzakelijkerwijs leidt tot de degradatie van de ander, tot verbanning, of worden verslagen. De joodse wet – de eerste misjna die elk joods kind leert aan het begin van zijn (joodse, red.) studie, leert dat als men sterke gevoelens heeft over iets, men ter wille van de Eeuwige genoeg nederigheid moet hebben om te luisteren naar iemand die het niet met je eens is en ruimte te maken voor beide opvattingen. De twee personen zijn het deze keer dan niet eens, straks hebben ze elkaar nodig. Ze mogen van mening verschillen op dit punt, maar de een kan iets te zeggen hebben dat de ander moet weten.

Een blauwe draad temidden van de witte

Ten tijde van de Eerste en de Tweede Tempel, in de tijden van de Tora, is ons opgedragen om *tsietsiet* (schouwdraden) aan de hoeken van onze kleren vast te maken. Bovendien hebben we de opdracht gekregen om een draad in de kleur *techelet* (blauw) te nemen en die in onze *tsietsiet* te weven, zodat we naar deze draad kunnen kijken, die blauwe draad temidden van de witte draden; en dan zullen we ons herinneren om alle mitswot (opdrachten; geboden en verboden) die God ons heeft voorgeschreven na te leven.

Op dit punt komen geschiedenis, ideologie en Schrift op een merkwaardige wijze samen. Terwijl we soevereiniteit genoten in het Land Israël in de dagen van de Eerste en Tweede Tempel, konden we de blauwe kleurstof, de *techelet*, produceren, en onze *tsietsiet* flikkerden blauw en wit op. Maar toen we onze soevereiniteit in het Land Israël verloren, verloren we de blauwe draden. Vanaf de tijd van de moslim overwinningen tot de stichting van de Staat

Israël, had een joodse *talliet* (gebedsmantel) slechts witte draden. Toen de Staat Israël opnieuw werd gesticht hebben een aantal joodse pioniers opnieuw een techelet-fabriek opgestart in het zuiden van Israël, aan de kust. Zij wisten de zeeslakken op te sporen (*Murex Trunculus*) die precies die blauwe kleurstof produceren in een klier achterin hun nek. Een toenemend aantal mensen heeft deze blauwe draden toegevoegd aan de *tsietsiet* aan de hoeken van hun gebedsmantels. Het gaat om hetzelfde blauw en wit dat de basis was voor de kleuren van Israëls vlag; het blauw daarin komt van techelet.

Maar het blauw en wit herinnert ons er ook aan dat God niet wil dat wij naar een *talliet* kijken die slechts van één kleur is, steeds dezelfde kleur. Onze *tsietsiet* moeten niet allemaal hetzelfde zijn. We hebben misschien in de diaspora moeten kiezen voor conformiteit, maar dat was toen we geen stem hadden die met gezag kon worden gehoord, toen we geen macht hadden, toen we niet onze eigen soevereiniteit hadden. Maar toen we onze eigen plaats hadden in de Oudheid, toen we profeten voortbrachten die de wereld moraal, rechtvaardigheid, kracht en gerechtigheid bijbrachten, toen hadden we blauwe draden temidden van de witte. En nu, door de Eeuwige, hebben we weer onze eigen soevereine macht. In de Staat Israël zijn er Joden die worstelen met de uitdagingen aan de democratie, en in dit grootse land zijn er Joden die macht hebben op het hoogste niveau, en opnieuw worstelen we met de kwesties die met de democratie te maken hebben. Het is tijd dat de blauwe draad terugkomt, zodat we eraan worden herinnerd als we naar onze *tsietsiet* kijken, dat we verbonden zijn met een geliefd en waardevol land in het Midden Oosten, en met de oude wijsheidstraditie, met een opmerkelijk volk. We kijken naar onze veelkleurige *tsietsiet* en herinneren ons dat God van verscheidenheid houdt, en dat als we onszelf alleen maar toestaan om één kleur te zien dat we dan niet kijken met het diepe perspectief van joodse ogen.

Kunnen we nu, nu we een sterke joodse staat hebben, nu we trotse burgers zijn die zich niet hoeven te verontschuldigen in een democratie waarin we aan het politieke debat deel kunnen nemen als gelijkwaardigen, zonder ons te hoeven verontschuldigen voor onze opvattingen, hoe verschillend van elkaar ze ook zijn, kunnen we nu degenen in ons midden omarmen die er totaal andere gevoelens op na houden?

We verschillen in onze benaderingswijzen, we verschillen in beleid om gedeelde doelen te bereiken. Maar we verschillen niet in die doelstelling zelf en we hoeven ons niet te verontschuldigen voor die gedeelde doelen:

- Ik zal me niet verontschuldigen om mijn deelname aan de Amerikaanse democratie.
- Ik zal me niet verontschuldigen of afzien van mijn steun voor de Staat Israël en voor de overtuiging dat het joodse volk een ongebroken recht heeft op een nationaal tehuis.
- Ik zal me niet verontschuldigen of afzien van mijn steun voor een rechtvaardige en vreedzame twee-staten-oplossing, zodat het Israëliëse volk en het Palestijnse volk een bloeiend bestaan kunnen leiden in een situatie van onafhankelijkheid, veiligheid, rechtvaardigheid en vrede.
- Ik zal me niet verontschuldigen dat ik Amerika en Israël gehouden acht aan de hoogste normen van gerechtigheid, niet omdat ik een vijand ben van Israël of Amerika, maar omdat ik hun kind ben, en kinderen hebben het recht om zich te richten tot hun ouders en te zeggen: Leef jij naar de waarden die jij mij hebt onderwezen toen ik opgroeide?

Ik geloof dat Israël en Amerika, democratieën die gebaseerd zijn op de bijbelse waarden, een innerlijke vaardigheid hebben om zich te verbeteren en op het hoogste niveau te komen door debat en door toewijding.

Maar dit is wat de democratie hier en daar zal vernietigen: als we onze argumenten inzetten voor heksenjachten; als we elkaar brandmerken als onwettig, alleen maar omdat we het oneens zijn over de politicus of de politiek die wij steunen. Als we slechts luisteren naar degene met wie we het eens zijn in plaats van naar degenen die het een klein beetje anders zien, maar wel dezelfde waarden met ons delen.

Ik vraag jullie om samen met mij te beloven dat wij vanaf dit moment met respect en waardig zullen spreken met Joden en met alle andere mensen die oprecht betrokken zijn; we zullen ons taalgebruik matigen en we zullen van al onze politici vragen dat ook zij met respect zullen spreken met degenen met wie zij van mening verschillen. De toekomst van de democratie staat op het spel. Alleen als we daadwerkelijk „als één persoon met één hart” kunnen zijn, zullen we zo verdienstelijk zijn dat we de rijkdom van de Tora die onze wereld een nobeler plek maakt, die onze democratieën sterker maakt en die genezing brengt voor onze kinderen en hun kinderen, kunnen ontvangen.